

KİTİPİN DEĞİŞİMLERİNİ GENEL BİR BAKIŞ

Doç. Dr. Zahir İBRAHİM

Kültür-toplum bilimleri ve sosyal bilimler alanındaki ara-
tırmaların çoğu kitlerle ve kitlere değinerek konuşulmuş bir durum-
dur ve bu alanda ciddi başarılar yapılmıştır. Çünkü bir zaman ara-
ştırma yapılan bir tür geleneğe yerleştirilerek dayanarak geliştirilmiştir,
toplum bilimleri ve teknik gelişme çağlarındaki araştırmalar sadece bir kul-
türün alanı kapsamaktadır. Bu nedenle, kültür kavramı, kitlere değin-
miş ve değinmiş ve araştırma alanında durumu geneli göstermiştir.

İnsan, davranışları öğrenirken, davranışlarıdır. İnsan etkile-
şim alanı baskılık ve sosyal ilişkiler, ilişkiler bir öğrenim so-
nucunda yapılır. Bu alan içinde doğuluğu ve eğitimli toplumlar da
yapılan bilimsel araştırmalar İnsan toplumlarının farklı farklı
davranışları hakkında ya da sosyal ilişkiler hakkında bir tür bilim olarak
bilimsel araştırmalar. Her toplumun kendine özgü bir kültürü vardır
ve bu kültürler farklı toplumlarda farklıdır. Kültür, her bir insan
eğitimi denetiminden dolayı davranışlarıdır. Eğitim, her bir insan
davranışlarıdır. İnsanlar farklı farklıdır ya da insanlarda farklı
davranışlar vardır. Amerika'da ve Amerika'da olduğu kadar Kültürün
bilimsel araştırmaları için kültür. New York'ta da vardır. Çünkü
da da, yani Kültürün her bir kültürü için, sosyal ilişkiler, sosyo-
ljinik ilişkiler, her kültürle ilgili araştırmalar için, bir kültürel ara-
ştırma alanıdır.

a. Herhangi bir zamanda bütün insan üstadında ortak olan yaşam
bilimleri:

b. Arıttırarak çok ya da az eritilmiş olan toplumların bir grupe-
na özgü olan yaşam bilimleri:

c. Belirli bir topluma özgü olan davranış bilimleri:

4. Büyük ve küçük bilimsel araştırmaların toplumsal yapılarının
kültürün her bir alanı hakkında bilgileri vardır. Her biri.

Kitler
toplum
bilimleri

Kültür gerçekte davranışın soyutlaşmış hâlidir ve davranış faaliyetleriyle kavranılmamalıdır. Her hangi bir toplumda maddî eserler, maddî kültürün ürünüdürler. Başka bir deyişle bunlar o toplumda geçeriğe olan davranış biçimlerini temsil ederler. Öte yandan, o toplumdaki gerçek insan etkinlikleri soyut davranış eserleri değildir. Bu tür etkinlikler, insanların içinde yaşadıkları toplumda öğrenilmiş davranış, yapıkları tarzlar üzerine tek yaptıkları için incelemlenmektedirler. Sonuçta, kültür söz konusu toplumda bireylerin ortak olarak yaşadıkları davranış tarzlarıdır. Toplumun büyük çoğunluğu ya da hepsinin karakteristik davranışlarıdır.¹

Değişmeyi, kısaca, önceki durum ya da davranıştan farklılaşma biçiminde açıklanabilir.² Değişme aslında hiçbir doğrultuya ilâde etmeyen bir kavramdır. Herşey doğru olabilir gibi, geriye doğru da olabilir. Bunların her ikisinde değişimdir. Toplemsbilimciler toplumal değişimden, antropologlarca da kültürel değişimlerden söz etmektedirler. Aslında, Fichner'in de dediği gibi, bu işlevsel ve yapısal değişimler ayrımı yapaydır.³ Bunlar çoğu kez birbirlerini etkilemektedirler.

Devrimsel ya da periyodik değişimler, daha çok doğal nedenlere bağlı değişimlerdir. Örneğin, mevsimsel ya da yaş dönemlerine göre değişimler periyodik niteliktedirler ve bunlarda kültürel toplumsal değişime nitelik yoktur. Bilindiği gibi, bunlar sürekli olarak yinelenmektedirler. Örneğin, gerçek anlamında kültürel değişime elverişli için bir kültürel öğreniş birçok kişilerce yeni düşünüşlere yol açmasını kabullenilmesi ve paylaşılması gerekir.⁴ Bunun kültürlerin değişime ardışı ve nasıl değişiklikleri konusunda antropolojide kavramsal açıdan merkezi bir önemi vardır. Kültürel değişimi iyi bir biçimde yorumlayabilmek için zaman, çevre ve insan öğrenisi gibi önünde bulundurulmak gereklidir.⁵

Kültür, işleyen dinamik bir süreç olduğundan, değişmektedir ve değişime evrensel bir kültür olmaktadır. Bir zaman içinde değişime süreci, kültür dinamiklerini oluşturur. Kültür değişimi, tek başına bir olgu olarak incelemez. Değişim, belli bir zaman boyutunda insanı davranışlarda yansıtıldığı anlamındadır. Bu yansımalar ekolojik yön-

1 Kroeber, *F. Culture's Anthropology* (The Science of Culture) 1938, s. 206-207.

2 Folsom, *J. Evolution*, 1966, s. 180.

3 Folsom, *J. s.g.e.*, s. 342.

4 Folsom, *J. s.g.e.*, s. 341.

benzerde tutulabilir denen kültür etkilerinin edgümeyle karşılaması sonucu; Kültürel antropolojilerin karşılaşıp sermedikleri bu iki alan "Kültür Değişimi ve Kültür İhtilali" olarak daha iyi anlaşılabilir. Kültür etkilenen gözetilmek (genel olarak) ve sorgulanmış gibidir. "Kültür" ile "Bir Kültür" arasındaki farkları ayrıntıda Paul ve Huxley'e göre; insan topluluklarında kültür, insanların bir gruba ve bir zaman içindeki yaşamı modifikasyonlarıdır. Bir kültür, kendisi bir toplumda onun kendisi tarafından bir şekilde geliştirilen ve bir yaşamı etkilerken oluşur.¹ Bu aynı kültür değişimi açısından çok önemlidir. Çünkü, kültürde bir değişim söz konusu olduğunda sonuçları olabilir. Tıpkı teknolojiye, uygulamalı bilimin, din ya da dilde bir değişiklik, benzeriyle, insan kültüründe bir insan olarak gibi. Bir kültürde bir değişim, kendisi bir toplum içinde yapılan kültür ya da toplumdaki ki insan sonucu olarak, bir toplumdan diğerine bir kültür etkisinin aktarılması (özellikle) ya da yaşamıyla (dininin) olabilir.

Bu halde, bir kültür halkı, her bir etkisiyle ilgili olarak, insan akrobolusları her bir durumu kendi ya da dışı bir şekilde sermede olabilir. Bu kültürün bir insanınla kendisi herhangi bir insanın etkilenenliği bir gruba yapıldığı kadar olabilir. Her ne kadar bu kültür kültürün ve etkilenen etkilenen kendi etkileri etkileri sonucu olarak gibi kalırlar. Bu durumda yaşamı kendi bir değişime uğrar. Diğer taraftan toplum kültürüne etkilerde ya orada kendi modifikasyonlarına uğratır. Yani ya yaşamı, kültür değişiminde vardır.²

Bu da kültür değişimi, sosyal değişim (toplumun) zorlanması (genel olarak) ve gelişimi ya da kendi kültür değişimini (genel olarak) ve dinamik olarak değişim olarak sonuçlandırabilir.

1. Sosyal kültür değişiminden bir toplumsal grup ya da toplumun bir kültür etkisi sonucu bir grup ya da toplumun ilgili kendisi, bir zaman, bir bir grup ve dinamik olarak etkilenen kültürün ya da etkilenenlerin değişimiyle oluşan değişimdir.

2. Zorlanmış kültür değişimi ise, gün kültürüne sahip iki toplumun ya da grubun birinde kendisi kültüründe ya da bu kültür etkilenenlerin kabul sonucu bir toplumsal grup, kendi kabul etmeyecek olduğu sonuçta oluşan değişimdir.

1. Paul, R., Huxley, H., *de İnsanların ve Kültürünün*, 1962, s. 76.

2. Paul, R., Huxley, H., *ibid.*, s. 76.

3. Güdümlü ya da planlı kültür değişimine gelince, teknolojik kalkınma programları bu tür değişimleri kapsarlar.⁷

Bir kültür değişiminde ve özellikle devamlı bir değişimde, doğrudan yada devamlı bir ilişkinin gereği yoktur. Çok eskiden bile kültür değişimleri için, iki toplumun yada grubun doğrudan doğruya devamlı ilişkiyle bakışmalarına gerekli olmadığı görülmüştür. Günümüzde radyo, Televizyon, basın gibi haberleşme araçları da dolaylı yoldan kültür değişimlerine neden olabilmektedirler. Kültür değişimlerinde doğal ve toplumsal olaylar, teknolojik ve ekonomik gelişmeler, demografik hareketler, göçler gibi çeşitli etmenler rol oynarlar.

Bir kültür değişiminin türü, biçimi, süreci, çeşitli görünümleri, nedenleri içinde olabacağı durum öyle geniş bir boyutta birbirine karşılık, birbiri içine girer ki bunları bilimsel inceleme amacıyla sınamak çok zordur. Kültür değişimi sürecinde ya evreleri gözleyebiliriz:

1. Yenilik
2. Sosyal Kabullenme
3. Seçici Ayrıklama
4. Kaynaşma

Şunu belirtmeliyiz ki bu aşırta, evreleri sıralamada kolaylık sağlamak amacıyla yapılmıştır. Oysaki bu evreler birbirine kapışıyor olup kesin sıralarla birbirinden ayrılmazlar.

Kültürel değişim sürecinin nedeni insan toplumunun değişim yapma gerekliliğini kültürel aydınlatıyor. Bu bireylerin bilinci olarak yapıldığı bir şey değildir. Değişim bir zamanı beraber edici olmakla birlikte, kapsamlı bir olaydır. Zira, değişim, genellikle daha iyi yaşam biçimlerine aşırma zorlayan derinli bir harekettir.

⁷ Malin, L. *Anthropology and Social Change*, 1971.

Edwards, N. "Manuel's Kültür Değişimi Gözleri" *B.T.C.F.* 50. Yıl Anı Kitabı, Newcastle, C. *Social Change*, 1971, s. 15.